

Monika Winczerová:

Hrad Biely Kameň je kultúrne dedičstvo

Bez podpory širokej verejnosti je šanca na jeho záchranu veľmi malá

V lese nad Svatým Jurom sa nachádza hrad, ktorý potrebuje pomoc.
Hrad Biely Kameň je národnou kultúrnou pamiatkou zaradenou Pamätkovým úradom SR do Zoznamu národných kultúrnych pamiatok s prioritou ochrany a obnovy. Napriek tomu sa oň dlho nikto nestaral. Od novembra minulého roka ho pre ďalšie generácie zachraňujú ľudia z OZ Castrum Sancti Georgii. O záchrane hradu i možnostiach pomoci sme sa rozprávali s iniciátorkou projektu Monikou Winczerovou.

Čo vás viedlo k tomu, aby ste sa pustili do záchrany hradu. Čo vás motivovalo?

Prišlo to rýchlo a neplánované. Vyčádza to aj z toho, že som zamestnaná v jednej veľkej bratislavskej firme, DXC Technology, ktorá už roky umožňuje svojim zamestnancom v rámci firemného dobrovoľníctva robiť rôzne verejnoprospešné aktivity v pracovnom čase. Už deväť rokov organizujem pre mojich kolegov rôzne dobrovoľnícke brigády. Začali sme tým, že sme v lesoch Malých Karpat zbierali smeti – v Bratislave, Marianke, vo Svätom Jure, v Limbachu, Pe-

zinku. Potom sme chodili pomáhať sadit stromčeky a od toho bol už len taký malý krôčik k tomu, že som si uvedomila, že v Malých Karpatoch sa nachádzajú aj zrúcaniny hradov. Takže sme sa pred šiestimi rokmi ponúkli, že príde premočť pri záchrane Plaveckého hradu na Záhorí. Postupne sme začali ponúkať našu dobrovoľnícku pomoc aj na iné slovenské hrady. Boli sme na Revišti, na hrade Dobrá voda, na Tematíne. Bolo mi však veľmi ľúto, že so svojimi kolegami zachraňujeme iné slovenské hrady, a pritom v mojom rodisku, vo Svätom Jure, sa nachádza zrúcanina hrad Biely

Kameň, o ktorú sa dejako systematicky nikto nestaral. Takže som sa namotivovala, že podľa niečo skúsiť aj pre Biely Kameň, a kolegovia fantasticky zareagovali a pomohli záchrane hradu rozbahnúť.

V akom stave sa dnes hrad nachádza?

Hrad sa rúca. Pamiatkari tomu hovoria samodeštrukčný stav. Celý je zarastený lesom, pričom na hrade voľaleky neboli ani jeden strom. Teraz sú tu stovky vzrastlých niekoľkostoročných stromov, ktoré koreňmi a vetvami ničia mury, čo hradu škodi.

Aké boli vaše prvé kroky na záchranu hradu?

V zime minulého roka sme začali s jednou dôležitou prácou. Všetky mury hradu sme museli očistiť od mohutných stáročinných porastov brečtanu, pretože svojimi koreňmi jednak ničili murivo, a jednak bránili geodetickému zameraňu, ktoré sme potrebovali zrealizovať v rámci prvých nevyhnutných dokumentácií. Zameranie muselo byť vykonané skôr, ako na stromoch opäť vyrastú nové listy. Bolo teda jasné, že ten obrovský brečtan musíme odstrániť medzi novembrom a marcom. Mne sa to vtedy zdalo nemožné, pretože hradby majú 10 až 12 metrov a pod nimi je svah hradnej priekopy s 35-stupňovým sklonom, čiže veľmi neprístupný a nebezpečný terén. Začali sme s teleskopickými rebríkmi,

ktoré ani nebolo kde dobre oprieť na tom strmom svahu. Navyše ani nedocháhli až po samý vrch. Tam nám vyšlo v ústrety mesto Svatý Jur, ktoré nám poskytlo menšiu finančnú injekciu, vďaka ktorej sme mohli najat horolezca. Ten sa už dostal aj na nedostupné miesta. Očistenie hradu od brečtanu bol prvý veľký úspech. Navyše sa zrazu objavili detaily architektúr z vonkajšej strany hradu ako strieľne alebo otvory po tránoch. Zrazu bol hrad mohutnejší.

Potom prišlo obdobie, keď sme, sa-mozrejme, museli získať povolenia a začali sme postupne odstraňovať náletové dreviny, veľké stromy, ktoré hradu škodia. Budeme v tom pokračovať na jeseň, v období vegetačného pokoja. No a priebežne sa už snažíme pripravovať aj stavebný materiál na hrad, ktorým sú všetky kamene v okolí hradu. Ide vlastne o kameň zo zrútených múrov hradu. My ich musíme pozbierať, zhromaždiť, vtryediť. Keď sa nám podarí získať dostatok financií na odborníkov - murárov, chceme začať s tým najdôležitejším, a to je vlastne to samotné konzervovanie.

Kto sa podieľa na práciach v teréne?

Všetko tu zatiaľ robíme svojpomocne, čiže dobrovoľnícky. Na práciach sa ešte stále podieľajú moji kolegovia, ale už sa k nám, našťastie, pridávajú aj dobrovoľníci z radov verejnosti – Pezinčania, Bratislavčania, Limbašania, Ivančania aj Jurania.

Pri vstupe na hrad pribudli schodíky, ktoré zjednodušujú prístup pre návštěvníkov. Vidieť lavičky aj ohníská. Aj to je práca vašich dobrovoľníkov?

Ano, pretože chceme, aby bol hrad príjemným oddychovým a výletníckym miestom pre rodiny, pre turistov, cyklistov, aby jednoducho bol pre verejnosť atrakciou. Schodíky priniesli lepšie pochodie návštěvníkom, ale oceňujeme ich aj my, pretože všetok materiál sa tu musí nosiť ručne. Lavičky pochádzajú z náletových drevín, ktoré sme tu museli vypilovať. Čo sa týka ohnísk, nemali by tu byť verejné ohníská. Snažili sme sa ich zlikvidovať, ale, žiaľ, vznikali opäťovne – a na tých úplne najhorších miestach. Preto sme sa rozhodli zriadiť ohníská na jednom mieste, kde je to relativne neškodné.

Čo je v súčasnosti vašou najvyššou prioritou v rámci záchrany hradu?

Záchrana obrannej západnej veže, ktorá je podľa statického pasportu, ktorý sme už dali vyhotoviť, vo veľmi zlom stave. Hrozí, že sa môže každú chvíľu zrútiť, čo by bola obrovská škoda z historického a architektonického hľadiska, ale hlavne je nebezpečná pre návštěvníkov. Už máme projekt na opravu veže, máme povolenie od stavebného úradu,

máme pripravený kameň. Teraz nám už chýba len to posledné, a to je získať finančie na to, aby sme mohli zaplatiť murárov, odborníkov na tradičné postupy bez použitia cementu.

Aké sú vaše plány do budúcnosti?

Treba priznať, že obnova tohto hradu má sklz v porovnaní s ostatnými hradmi. Iné slovenské hrady sa obnovujú 10, 15 aj 25 rokov. My začíname od nuly, takže je zrejmé, že najmenej 15 rokov tu bude potrebná intenzívna práca. V horizonte 15 rokov sa pri súčasnom, nie dostačnom, prílive peňazí bude dať pravdepodobne iba zakonzervovať to, čo z hradu ostalo.

Samozrejme, dlhodobejšia vízia je prinášať to opevnenie do pôvodnej podoby. Hrady vždy boli ucelené pevnosti a mali jeden jediný vchod. Na našom hrade bol vchod, z ktorého ostali ešte piliere, cez most. Bolo by skvelé tie hradby uzavrieť a obnoviť pôvodný vstup cez ten most. A potom možno ešte taká tretia fáza, ktorá by bola vyslovene objaviteľská. Na hornom hrade už budovaly takmer všetky hradby, ktoré vznikli v rôznych obdobiach. Na hornom hrade už budovaly takmer všetky hradby, ktoré vznikli v rôznych obdobiach. Na hornom hrade už budovaly takmer všetky hradby, ktoré vznikli v rôznych obdobiach.

Akou formou vám môže pomôcť široká verejnosť?

Akokoľvek. Hrad je obrovská stavba v nedostupnom teréne. To znamená, že tu je všetko manuálna práca. My uvítame kohokoľvek, kto nám chce vlastnými rukami, fyzickou prácou pomôcť. Každý je vitaný. Či môže prísť na dve hodinky alebo na celý deň, či je študent alebo dôchodca, žena alebo muž, pre každého je tu naozaj dostaťok jemu primeranej práce.

Druhou, nemenej dôležitou oblasťou pomoci je získavanie financií. Potrebujeme peniaze, pretože s holými rukami sa hrad zachrániť nedá. Samozrejme, podávame žiadosti o všeobecné dotácie, ale je to stále veľmi, veľmi málo v porovnaní s tým, čo tu bude potrebné preinvestovať. A preto by sme potrebovali aj nejakých sponzorov zo súkromného sektora, či už nejaké firmy alebo darcov spomoci na ozajšie verejnosti.

No a taká tretia oblasť, ktorá by nám pomohla, to je pomocná agenda. Pomôcť niečo zohnať, niečo zorganizať alebo niekoho osloviť s prosbou o pomoc, s publicitou, kontaktmi, nápadmi. Jednoducho akokoľvek podporná činnosť je takisto veľmi vitaná. Každý, kto by chcel pomôcť, nás môže kontaktovať cez email hrad.bielykamen@gmail.com.

Kto vám pri záchrane hradu dodnes pomohol?

Naším prvým donorom bolo mesto Svatý Jur. Finančne nás podporil aj Bratislavský samosprávny kraj, Ministerstvo kultúry SR, Nadácia Pontis a Malokarpatská komunitná nadácia Revia. Ale máme aj stovky drobných darcov, niektorí nám prispeli trojčífernými sumami. Veľmi pekne ďakujeme každému bez ohľadu na výšku sumy. Na čo sme finančie použili, budeme každý rok zverejňovať vo výročnej správe na našej stránke www.hradbielykamen.sk.

Záchrana hradu pomohla rozbehnut bratislavskú spoločnosť DXC Technology, ktorá nás pravidelne podporuje formou poskytnutia väčšieho počtu firemných dobrovoľníkov. Pomocnú ruku nám podala aj firma Sika, a to darovaním nádrží na vodu.

Viac informácií:
www.hradbielykamen.sk

Prípravila: Nina Bednáriková

Geopark Malé Karpaty sa stal súčasťou Siete geoparkov na Slovensku

Geopark Malé Karpaty bol 4. júna 2021 slávnostne zaradený do Siete geoparkov Slovenska. Zástupcovia Prírodovedeckej fakulty UK, neziskovej organizácie Barbora, Prírovodenejho múzea SNM, Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra a SAV – Ústavu vied o Zemi zároveň podpisali v priestoroch Banského a prírodného skanzenu Budúcnosť memorandum o spolupráci.

„Chcem podakovať všetkým tým, čo od samého začiatku stali pri myšlienke Geoparku a pomáhali, aj všetkým tým, ktorí sa podujali, že pomôžu tejto myšlienke rozvoja Geoparku Malé Karpaty,“ uviedol na úvod predseda neziskovej organizácie Barbora Jirko Viťašo.

Geopark predstavuje významné geologické, archeologické a kultúrno-estetické územie, kde sa nachádza veľa rôznych prírodných, geologických, paleontologických a historických javov. „Na tomto geoparku je krásne, že nám tu ukazuje priezor všetkých prírodných vrstiev skombinovanými ľudskými aktivitami vrátane kultúrnej vrstvy. To znamená od geologickejho podložia, ktoré vznikalo pred miliónmi rokov. Formuje nám reliéf a vytvára klímu. Na geologickej podložie sú naviazané ľudské aktivity napríklad batimentovo či vinohradníctvo. Malokarpatské víno by nemalo svoju chut, nebyť práve tej geológie, ktorá napája pôdu,“ vysvetlil štátny tajomník Ministerstva životného prostredia Juraj Smatana.

Geopark Malé Karpaty má rozlohu takmer 1200 km², jeho

súčasťou je 54 miest, mestských časti a obcí. Zahŕňa Pezinok, Modru, Trstín, Pernek, Sandberg-Pajštún a Bratislavu. Táto oblasť je bohatá nielen na prírodné krásy, ale i aktivity, ktoré tu môžete podniknúť, ako napríklad turistika, cyklistika, splavovanie, zber hribov i ryžovanie zlata. „Je to krásna prezentácia prírodného dedičstva v spojitosti so vzdelenáním a vztahom k prírode a turizmu,“ uviedol primátor mesta Pezinok Igor Hianik.

V súčasnosti sú na Slovensku prevádzkované tri geoparky – Banskoštiavnický, Banskobystrický a cezhraničný slovensko-maďarský Novohrad-Nórgrád geopark.

Text a foto: Daniela Malíková